

Vogels ringen

daar moet je heel wat vlieguren voor hebben (de nieuwe Wet natuurbescherming en de praktijk)

Als ik bij Gerard Boere aan de tuinkamertafel aanschuif, ligt er al een grote stapel documenten klaar. We gaan het over het ringen van vogels hebben en daar weet hij als voorzitter van de Ringersvereniging in Nederland alles van. Voor hem liggen de handleidingen, voorschriften, en ook het paspoort voor de aspirant-ringer. Aanleiding van dit gesprek is dat we ons als redactie afvragen of de nieuwe Wet natuurbescherming invloed heeft op het ringerswerk en hoe zijn ervaring is met de handhaving in relatie tot het ringwerk. Het wordt een gepassioneerd gesprek over wat er allemaal komt kijken bij het ringen van vogels.

Gerard (73) is bioloog van huis uit, maar ook diergeograaf en paleontoloog. In zijn werkzame leven was hij actief voor Staatsbosbeheer als hoofd Flora- en Faunabeheer en hield hij zich o.a. bezig met de omstreden ruilverkavelingen en de Jachtwet en stond hij aan de wieg van de herintroductie van de bever. Hij was verantwoordelijk voor de Nederlandse betrokkenheid bij internationale natuurbeschermingsverdragen zoals de Ramsar Conventie. Vanaf 1989 werkte hij voor het Ministerie van LNV, Afdeling Internationale Natuurbescherming. Bovenal is hij al zijn hele leven een enthousiast vogelaar en ringt hij meer dan 50 jaar vogels in Nederland en ook ruim 13 jaar in Frankrijk waar hij lange tijd een deel van het jaar woonde.

Vogeltrekstation (VT)

Gerard vertelt dat er momenteel ruim 550 vogelringers actief zijn in Nederland.

Gerard Boere in zijn tuin bij de handig ingebouwde geluidsdrager.

Per jaar voorzien zij circa 285.000 vogels van een metalen ring. Door vogels te vangen en te voorzien van een ring, wordt informatie verkregen over (veranderende) trek, reproductie en overleving van broed- en trekvogels.

Dit alles gebeurt onder supervisie van het Vogeltrekstation dat ook de ringen verstrekt. Dit centrum voor vogeltrek en -demografie is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW (Nederlands Instituut van Ecologie en de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen) en de Ringersvereniging.

Het regelt de dagelijkse gang van zaken rond het vangen en ringen van vogels voor wetenschappelijk onderzoek. Het Vogeltrekstation beheert de ring- en terugmeldgegevens van vele miljoenen vogels, die sinds 1911 in ons land van een ring worden voorzien.

Het Vogeltrekstation is dus het administratieve centrum van al het vogelringwerk in Nederland en het verstrekt vanuit die hoedanigheid de machtigingen tot het vangen en ringen van wilde vogels aan individuele ringers en is ook gerechtigd die weer in te trekken. Gerard vertelt dat met de nieuwe Wet natuurbescherming veel vergunningverlening is overgeheveld naar de provincie, maar dat dit bij de machtigingen voor de vogelvangst en ringerij juist NIET het geval is. De basisraamvergunning is al begin jaren negentig naar het Vogeltrekstation gegaan. Die situatie blijft bestaan en hier spelen de provincies dus geen rol.

De "operatietafel", waaronder de tang met gaten voor de verschillende ringmaten.

Dat is wel het geval bij de bestrijding van dieren, inclusief vogels die eventueel gevangen moeten worden.

Naast de honderden vrijwillige ringers zijn er nog ca. 90 personen die ringen voor hun werk en onderzoek aan universiteiten en onderzoeksinstituten. Wij beperken ons in dit artikel tot de groep vrijwilligers die overigens wel heel professioneel te werk gaan.

Een van de documenten die Gerard me laat zien is het Paspoort voor de aspirant-ringer.

Ik citeer uit de inleiding: *"Het vangen en ringen van vogels is een ambacht dat je alleen kunt leren in de praktijk. Om ervaring op te doen loop je als assistent-ringer*

stage bij een ervaren ringer (mentor). De lengte van de opleiding is variabel, maar gemiddeld duurt deze twee tot drie jaar. Het hangt er van af of je je tot een bepaalde soort wilt beperken, b.v. alleen boerenzwaluwen of alleen roofvogels. Ga je voor alle zangvogels, dan kan het zo een jaar langer duren. Als je de fijne kneepjes eenmaal kent volgt een praktijkexamen. Na overleg met je mentor wijst het Vogeltrekstation een examinerator aan die je kennis en vaardigheden in de praktijk toetst en de bevindingen terugkoppelt. Is het oordeel positief dan ontvang je een eigen ringmachtiging en kun je meedraaien met bestaande projecten of je eigen project opstarten dat dan nog wel goedgekeurd moet worden door het Vogeltrekstation".

Met dat Paspoort kan worden bijgehouden hoe de voortgang van de opleiding verloopt, bijvoorbeeld hoeveel vogels je geringd hebt enz. Elke ringer moet in het kader van certificering eens in de drie jaar deelnemen aan een serie praktijk- en theoriebijeenkomsten die als doel hebben de vaardigheden van ringers te toetsen en te verhogen. De geldigheidsduur van de certificering staat op de ringmachtiging.

"Trap happy"

Bij sommige soorten is het gebruik van geluid om vogels te lokken zeer geschikt. Ringers die een geluidsrecorder willen gebruiken hebben daarvoor een speciale aantekening op hun ringmachtiging nodig. Voor veel vogels is het eten dat wordt aangeboden in vallen een beloning voor het gehanteerd worden, waardoor individuen 'trap-happy' worden. Ze komen dus weer terug naar dezelfde van aas voorziene val. Wanneer geluid wordt gebruikt om vogels te lokken, zullen er over het algemeen mannelijke exemplaren worden gevangen. Bij nestvallen worden over het algemeen alleen vrouwtjes gevangen.

Hoe krijg je een ringmachtiging

Om in aanmerking te komen voor een ringmachtiging moet je dus voldoen aan een aantal criteria. Tijdens de opleiding komen de volgende zaken uitgebreid aan bod:

- Het plaatsen van vangmiddelen: goede volgorde van uithaalhandelingen en vogel op de juiste manier hanteren.

- Kennis: determinatie van verschillende vogelsoorten, leeftijdsbepaling, seksebepaling.
- Techniek van het ringen: vasthouden van de vogel tijdens het ringen, omleggen en vastknijpen van ring met de ringtang.
- Biometrie metingen, de vaststelling van bepaalde lichaamsmaten: bepaling van de vleugellengte (volgens maximaal gestrekte vleugel methode), bepaling van de vetgraad, bepaling van de rui van de veren en lichaamsrui.
- Vlieguren maken, want een grote rol in het opleidingstraject speelt het aantal vogels dat een kandidaat gehanteerd moet hebben voordat de opleiding is afgesloten.

Dat laatste verschilt per vogelsoort. Bijvoorbeeld bij een **machtiging voor roofvogels en uilen** moet de aspirant als hij nestjongen wil ringen minimaal twee broedseizoenen ervaring hebben. Daarbij heeft hij (of zij) minimaal 100 vogels zelf verwerkt (determinatie, leeftijd en geslacht bepaald, biometrische maten genomen, geringd, geadmistreerd en losgelaten), van tenminste vijf verschillende vogelsoorten. Wenst de aspirant slechts een machtiging voor één vogelsoort dan is het aantal 50 vogels. Voor vogels die al vliegvlug zijn naast bovengenoemde aantallen, minimaal 100 vanguren ervaring met de volgende vangmaterialen: kooi en/of slagnet en/of mistnet en/of balchatri (zie kader). Daarbij heeft de aspirant tenminste 50 vogels zelf verwerkt.

Remke met haar paspoort. Ze is al een heel eind.

Bal chatri

Dit is een driehoekig kooitje waarin een levende lokprooi zit opgesloten. Op het kooitje zijn allemaal lusjes van een soort visdraad geplaatst. Als de roofvogel neerdaalt op het kooitje om de prooi te pakken raakt hij verstrikt in de lusjes en kan eenvoudig gevangen worden.

Bal chatri staat niet in de wet, wel in de uitvoeringsregeling en dat geldt ook voor het mistnet. Verboden zijn alleen 'niet-selectieve vangmiddelen' en het mistnet is een niet-selectief vangmiddel (je kunt er alles mee vangen, het is niet op één soort gericht).

Bal chatri is dus geen verboden vangmiddel maar in de uitvoeringsregeling bij de nieuwe Wet natuurbescherming staat wel duidelijk omschreven dat het alleen gebruikt mag worden door deskundigen (lees ringers in het bezit van een machtiging). De bal chatri wordt nog wel eens ingezet op vliegvelden om roofvogels te vangen en te verplaatsen. In alle gevallen wordt dat werk door ringers gedaan. De ring geeft dan meteen de mogelijkheid te verifiëren of de vogel niet weer terugkeert. Een machtiging voor de bal chatri krijgt een ringer overigens pas nadat hij een speciale training heeft gevolgd en weet hoe hij dit middel moet inzetten.

Voor **zangvogels** moeten minimaal 200 vogels van verschillende soorten zelf verwerkt zijn en zijn er minimaal 250 vanguren ervaring vereist met kooi en/of slagnet en/of mistnet. Daarbij heeft de kandidaat tenminste 1.000 vogels (van minimaal 30 verschillende soorten) gehanteerd, waarvan in elk geval 500 door de kandidaat ringer zelf volledig zijn verwerkt. De genoemde getallen moeten gezien worden als richtlijn.

De ringmachtiging

Een ringmachtiging geeft toestemming tot het proberen te vangen en daadwerkelijk vangen (dat zijn twee verschillende zaken in de wet) van de vogelsoorten die in de machtiging staan vermeld. Je mag deze alleen maar vangen om een Vogeltrekstation-ring om te leggen; een ander merkteken (b.v. een halsband, gekleurde pootring, veerstempel etc.) aanleggen mag alleen als dat expliciet in de ringvergunning